

Η Ευνομία

Ο Δίας, αυτός ο "άρχων ανθρώπων τε και θεών" είχε, μας είπαν, πολλές γυναίκες. Τί πολλές; είχε ξεπατώσει τις γυναίκες του κόσμου ούλες. Γέννησε η πλάση μουντάρηδες και μουντάρηδες, εκμαυλιστές κι ατιμαστές. Αλλά τούτος ούτε να πάει και νάρθει. Έτσι μας δίδαξαν. Κι ότι ο Δίας δεν είχε μπει ποτέ στον ίδιο δρόμο του θεού. Γιατί δεν ήταν φερμένος τότε ο αληθινός θεός να σώσει τον κόσμο κι ο Δίας ήταν ανίκανος γι αυτό. Ίκανός μόνο για ανηθικότητα και ακολασία.

Έτσι έκανε την όρεξή του μ' όποια ήθελε, χωρίς να φοβάται θεό. Πραγματικά αθεόφοβος. Και μηχανευόταν χίλιους τρόπους, ο άτιμος για να κουτουπώνει την καλλίτερη.

Άλλοτε γινόταν ταύρος, άλλοτε κύκνος, άλλοτε έβανε την Ηχώ, ένα κοριτσόπουλο πανέμορφο και γλυκομίλητο (πολύλαλη τη λέει ο Λατίνος ποιητής Οβίδιος) ν' απασχολεί τη γυναίκα του την Ήρα και η Ηχώλα της άνοιγε κουβέντα για κανα δυο ωρίτσες τη φορά. Μέχρι δηλαδή να τελειώνει ο Δίας τη δουλειά με την ομορφούλα. Τόσο ήθελε να της ανοίξει τα λαγόνια και να την ευνή. Μέχρι και χρυσή βροχή γενόταν ο άθλιος.

Και καλά ταύρος, ή κύκνος ή την Ηχώλα ν' απασχολεί. Πού τελικά η Ήρα το ανακάλυψε το μυστικό; Μπορεί να της το σφύριξαν, αφού οι ρουφιάνοι δεν μένουν ποτέ άνεργοι και το χαντάκωσε το κορίτσι. Τό κανε να λαχταράει να μιλήσει και να μην μπορεί. Να μιλά μόνο όταν μιλάει ο άλλος και να επαναλαμβάνει τα λόγια και τον τόνο και τον ήχο τ' αλλουνού. Και τότες να μην ξεχωρίζουν παρά μόνο οι ουρές των λόγων. Μαρτύριο και τούτο από τα χειρότερα!

Αυτή ναι η Ηχώ κι αυτά έπαθε από την καλή της την καρδιά. (Αθάνατε Έλληνα! "Έλλην, όφισ ο ποικίλος" λέει ο Πλούταρχος.)

Καλά, λέω, όλα τ' άλλα. αλλά χρυσή βροχή! Νά ρχεται σ' επαφή με τη Δανάη με τη μορφή χρυσής βροχής! Και κανείς να μην μπει στον κόπο να μας εξηγήσει γιατί. Τί θέλει να πει εδώ ο ποιητής! Ούτε κανείς ποτέ μας είπε ότι οι θεοί των αρχαίων Ελλήνων ήσαν έννοιες, ιδέες, δυνάμεις. Και προ παντός ΙΔΕΑΤΕΣ ΑΞΙΕΣ ΖΩΗΣ. (Ότι οι θεοί ήσαν κυρίως αξίες ζωής αποδεικνύεται περίτρανα από τον ύμνο στην αρετή του Αριστοτέλη και από την τραγωδία "Αίας" του Σοφοκλή. Γι' αυτά όμως άλλη φορά.)

Κι η Δανάη Δά-Γα-Γή+ νάω= ρέω, τρέχω, αναβλύζω, κελαρύζω. Κι η βροχή απαραίτητη, πολύτιμη, χρυσή για να γονιμοποιηθεί και να βλαστήσει η Γή.

Ψηλά (ή φιλά) γράμματα θα πήτε. Και μερικοί, παλιομυθολογία. Γι αυτό την καταργήσαμε τελείως απ' τα Δημοτικά σχολεία απ' όπου βγαίνανε τα ελληνικά γράμματα. Και τώρα καταργούμε και τα ίδια τα γράμματα της γλώσσας μας. Για να μην βάνουμε νιζάμια στα κεφάλια μας.

Έτσι ποτέ δεν ακούσαμε ότι ο Δίας έκανε γυναίκα του την Μήτην (της Μήτιος ή Μήτιδος στην γενική), που γνώριζε τα πιο πολλά απ' όλους τους θεούς κι απ' όλους τους θνητούς. (Από δω ο Προ-μηθέας, γι' αυτό το όνομά του με η. Πού θα μας πάει όμως, δεν θα μας γλυτώσει το ήτα). Κι απ' την ένωση εκείνη εγεννήθη η Αθηνά, η θεά της σοφίας.

Μετά έκανε γυναίκα του τη Δήμητρα (Γη + μήτηρ. "Παμμήτειρα" απακαλεί ο Αριστοτέλης την Γη. Και ο μεγάλος δάσκαλος Φώτης Βαρέλης την χαιρετάει όπως ο Σολωμός την λευτεριά. "Χαίρε η Γη! Εσύ της ζωής μας η αρχή και το τέλος!")

Κι απ' την ένωση εκείνη γεννήθηκε η Περσεφόνη.

Τρίτη την Θέμιδα (Θεμιτόν) αγκάλιασε κι από κείνη την ένωση γεννήθηκαν η μια μετά την άλλη, η ΕΥΝΟΜΙΑ (καλοί νόμοι), η ΔΙΚΗ (Δικαιοσύνη), ύστερα η ΕΙΡΗΝΗ (αν υπάρχουν τα δύο πρώτα εξασφαλίζεται ΕΙΡΗΝΗ) και τέλος οι ΩΡΕΣ (το ωραίο). Αυτά δηλαδή όλα στο ωραίο καταλήγουν.

Κι αφού γινήκαν όλα τούτα, ο αθεόφοβος θέλησε να τα καταστήσει κι αθάνατα. Έτσι πήρε από κοντά τη ΜΝΗΜΟΣΥΝΗ (ιστορία). Αχόρταγος σας λέω. Μέχρι που στο τέλος την κατάφερε κι εκείνη. Και, η μία μετά την άλλη, γεννήθηκαν κόρες εννέα. Οι γνωστές μας από τότε ΕΝΝΕΑ ΜΟΥΣΕΣ. Για να υμνούν και να κάνουν τους ανθρώπους να θυμούνται τα περασμένα και να διδάσκονται. Να γιατί ο Ηρόδοτος σε κάθε βιβλίο της ιστορίας του δίδει και το όνομα μιας Μούσας. Και πέστε ότι δεν γίνηκαν έτσι.

Αυτά, λέω, δεν μας τα είπαν ποτέ. Ότι δηλαδή οι θεοί των αρχαίων Ελλήνων, θα το ξαναπούμε - ήσαν ΑΞΙΕΣ ΖΩΗΣ. Πέρα από έννοιες, ιδέες, δυνάμεις.

Μόνο μας είπαν πως οι θεοί ήσαν σαν και τους ανθρώπους. Μέθυσοι και γλεντοκόποι. Ότι χόρευαν στ' αμπέλια και τους ληνούς και στα κρασοπουλειά μαζί με τους αληθινούς ανθρώπους (τά καναν κι αυτά), οι Διόνυσοι, οι Βάκχοι, οι Σάτυροι και οι Σειληνοί. Κι ο Δίας αρχιπερμπάτης. Και βεβαίως οι πρόγονοί μας ειδωλολάτρες και πολυθειστές. Μακριά από τον ένα και αληθινό. Κι ας ήταν αυτός θεός τιμωρός. Ήταν και είναι ο αληθινός. Κι εκείνοι ειδωλολάτρες. Κι ας ήταν αδιανόητο γι' αυτούς το "οφθαλμόν αντί οφθαλμού. . .". Κι ας κυριαρχούσε σε μας το: "ει θεός κακόν τι ποιεί ουκ έστιν θεός = (αν ο θεός κάνει κάτι κακό δεν είναι θεός)" και το: "ουδένα των δαιμόνων ηγούμαι κακόν είναι" του Ευριπίδη και χίλια άλλα. Κι αυτά αρκούν.

Διότι σήμερα εδώ θα μιλήσουμε μόνο για την ένωση του Δία με την Θέμιδα. Τη δεύτερη σύζυγό του μετά την Μήτιδα. Που ήταν η Θέμις, ως λέει ο Όμηρος, η θεά του ήθους και της τάξης. Η "Εύβουλος" και "Ορθόβουλος", όπως την αποκαλούν ο Πίνδαρος και ο Αισχύλος. Κι ο Ζεύς, λένε όλοι οι αρχαίοι, έτρεφε πάντα αμείωτο σεβασμό σ' αυτήν.

Ήταν εκπρόσωπος της θείας δικαιοσύνης, καθοδηγούσε αποφάσεις θνητών και αθανάτων κι ήταν το σίγουρο καταφύγιο των καταπιεζομένων ανθρώπων. Την λογαριάζανε ως κόρη του Ήλιου, αφού ήτανε θεά της δικαιοσύνης (Να κι ο ήλιος της διακιοσύνης).

Κι όπως ο Ήλιος έβλεπε τα πάντα, έτσι και της Θέμιδος δεν της ξέφευγε τίποτα. Ανακάλυπτε όλους τους παράνομους από τα ίχνη που άφηναν. Γι αυτό την αποκαλούσαν Ιχναία, Σώτειρα και Ουρανία. Την λάτρευαν παντού στην Ελλάδα μαζί με τη Νέμεση (Τιμωρία). Σύμβολά της ο ζυγός, το ξίφος και τα σκεπασμένα μάτια. Κι έτσι παρουσιάζεται στην Τέχνη. Τα ξέρουμε αυτά.

Μ' αυτήν λοιπόν την θεά, λέει το παραμύθι, πήρε κι έδωκε φιλιά ο Δίας και γεννιέται η πρωτοκόρη τους η ΕΥΝΟΜΙΑ. Δηλαδή οι καλοί νόμοι πρώτα - πρώτα. Κι ο πόθος του Δία για τη Θέμιδα αποτυπώνεται στο αρμονικότερο και πανέμορφο ασημένιο κορμί αυτού του κοριτσιού. Έτσι πρέπει να' ναι οι Νόμοι. Καλοί. Δίκαιοι. Ηθικοί. Ίσοι προς όλους. Καταφύγιο σίγουρο των καταπιεζομένων. Σαν την ίδια και τη μάνα της. Λιτοί. απλοί. Κατανοητοί. σαφείς. Λαμπεροί και πολύτιμοι για όλους σαν τον Ήλιο, που τίποτα δε γίνεται χωρίς αυτόν. Κι είσαι σίγουρος ότι τον βλέπεις και τον εμπιστεύεσαι. Είναι δε η ΕΥΝΟΜΙΑ "το καλώς κείσθαι τους νόμους ώστε υποληπτόν το πείθεσθαι (= να έχουν ορισθεί δίκαια, ώστε να κατανοούνται και να πείθουν). Χωρίς να χρειάζονται δικηγόροι.

Με μια λέξη, μας λέει το παραμύθι, δεν αρκεί να νομοθετείς. Αλλά όποιος κι αν είσαι, ό,τι κι αν είσαι, από πατέρας μέχρι τύραννος, να νομοθετείς βγάζοντας νόμους καλούς. Από το νέμω (διανέμω, μοιράζω δίκαια, απονέμω, σέβομαι). Που σημαίνει, πλην των όσων είπαμε, αυστηρούς μεν, αλλά δίκαιους, ηθικούς και αρμονικούς.

Παραδειγματιζόμενος από τη φύση (γεωργίας νόμος) μέχρι τη μουσική, υπέρτατη λειτουργία του σύμπαντος, που τη διακρίνει αρμονία και ρυθμός. Και κατανοητούς.

Ο Όμηρος τους λέει θέσμια (θεσμούς) από το τίθημι (θέτω) Κι απ' τους μεγάλους νομοθέτες, του Δράκοντος ήταν θεσμοί. Του Λυκούργου και του Σόλωνος νόμοι. Έχει κι ο δικός μας ποιητής, ο Τυρταίος, ποίημα με τ' όνομά της ΕΥΝΟΜΙΑ.

Εκείνος όμως που βρήκε (επενόησε) τρόπο πρακτικό κι είπε πώς θα φτιάχνονται οι νόμοι για να είναι ευ (καλοί) και να ευεργετούν - και λέξεις χίλιες και δυο και δέκα χιλιάδες με το ευ. Ευγενής

και ευγένεια και ευθύς και εύγε και εύκρατος και ευλαβής και ευλογία και ευμορφία (εμορφιά) και ευνομία και ευωδία κι ευτυχία και Ευρώπη, τόσες και τέτοιες που δεν τις βάνει νούς - ήταν ο Ζάλευκος.

* * *

Νομοθέτης ο Ζάλευκος εκεί κάτω στους Επιζεφυρίους Λοκρούς. Οι Επιζεφύριοι, για όσους ενδεχομένως δεν έχουν ακουστά, ήταν αποικία των Λοκρών της Βοιωτίας εκεί, πέρα στην Τυρρηνία της Ιταλίας. (Και Τυρρηνική Θάλασσα - Ανατολικά η Αδριατική, δυτικά η Τυρρηνική. Και πέλαγος το λένε. Και σάλπιγγα Τυρρηνική, γιατί βαράγανε πολύ δυνατά αυτοί την σάλπιγγα, που η Αθηνά εφηύρε και τους δώρισε).

Πήγαν εκεί οι Λοκροί κι έχτισαν πόλη, λένε οι ιστορικοί κι οι αρχαιολόγοι που την βρήκαν και ξέρουν. Και το άστυ αυτό επειδή ήταν πάνω (επί) στ' ακρωτήριο Ζεφύριον, το είπαν Επιζεφύριο. Και πρώτος εποικιστής του ο Λοκρός Εύανθος.

Κάπου εκεί στα 650 πΧ η πόλη Επιζεφύριοι Λοκροί, σ' εκείνο το ακρωτήριο είχε μεγαλώσει πολύ. Η άκρη δεν εχώραγε. Επεκτάθηκε λοιπόν γύρω - γύρω. Είχαν έλθει κι άλλοι από διάφορες περιοχές της Λοκρίδας. και καθένας κουβάλαγε τους δικούς του, τα δικά του ήθη και έθιμα, καθένας το ζακόνι του (ιδιοτροπία).

Ο Ζάλευκος λοιπόν αποφασίζει να τους ενώσει κάτω από ενιαία νομοθεσία. {Ζάλευκος. Όνομα και τούτο Ζα + λευκός= κατάλευκος. Κάτασπρος και λαμπερός. Τούτο το ζα - περίεργο κι αυτό επίρρημα - σημαίνει πολύ. Και ζάθεος (πανίερος) και ζαμενής (ορμητικός) και ζάχυτος (διάχυτος) και ζάχρυσος (πλούσιος σε χρυσάφι) και ζάμπλουτος και ζάπυρος (διάπνεε; Ζώπυρον). Κι άιντε να βρεις άκρη με τούτη τη γλώσσα την τρελή ελληνική.

Σκεφθείτε τώρα αυτός ο Έλληνας Ζά-λευκος (ο ολόλευκος Έλληνας) νά λεγε:

- "Κάντε έτσι, ρε! Και τούτο κι εκείνο. Και "οφθαλμόν αντί οφθαλμού. . ." Και ου τούτο, ου κείνο". Δεν θα τον άκουγε κανείς.

- Αϊ πάγαινε από δω, ρε τράγο, θα του λέγανε.

Σκέφτηκε όμως, όπως ο πρόγονός του Οδησέας. Την Αθηνά.

- Αθηνά μου! Τί κάνω τώρα, Αθηνά μου, που τα βρήκα μπαστούνια; Βοήθα Αθηνά μου!

Ποιά Αθηνά. Το μυαλό του είναι η Αθηνά, η θεά της Σοφίας. Η αξία αυτή της ζωής. Κι αυτό επεκαλείτο κι επεστράτευε κι ο Οδυσσέας κι έφθανε η Αθηνά.

Έτσι κι ο Ζάλευκος.

Ποιός ξέρει τί σκεφτότανε πριν κοιμηθεί, εκεί στους Επιζεφύριους Λοκρούς, και μια νύχτα η Αθηνά αφήνει τον Παρθενώνα και πετάγεται ίσαμ' εκεί κάτω. Έτσι έκανε αργότερα και η Άρτεμις. Άφηκε το ναό της στην Πέργαμο και πήγε να βοηθήσει την Ολυμπιάδα το βράδυ που γένναγε τον Αλέξανδρο). Πήγε στον ύπνο του Ζάλευκου η Αθηνά. (Αλήθεια, πώς να τα εκφράσει κανείς ομορφότερα, δυνατότερα, παραστατικότερα και γοητευτικότερα για να μείνουν! Τί λυγεράδα είχαν τούτα τα μυαλά και πόσο θάμπος σκορπούν!) Και του λέει η Αθηνά: (Σκέφτηκε ο Ζάλευκος δηλαδή) - Όλοι θα χουν λόγο στη Βουλή των Οπουντίων, όπου συνερχόταν το κοινό των Λοκρών. Και θα τον έχουν πάντοτε από δω και πέρα για όποιο ζήτημα χρειάζεται να ρυθμιστεί με νόμο. Και θα προτείνει όποιον νόμο καθένας θέλει. Αυτό θα είναι ο πρώτος Νόμος.

"Αλλά. . . Αλλά. . . Αλλά άμα ανεβαίνει στο βήμα να προτείνει Νόμο, ο κήρυκας μαζί με την αναγγελία του ονόματός του θα του περνάει και μια θηλιά στο λαιμό. Έστω αν κάποιος τολμήσει να προτείνει νόμο κατά του λαού (χαράτσια - όχι φόρο σύμφωνα με την οικονομική δύναμη του καθενός - ασυλία για μερικούς, παραγραφές, ατιμωρησίες και τέτοια) η φωνή του θα πηγαίνει ίσαμ' εκεί. Εκεί θα τελειώνει και το ταξίδι του σ' αυτήν εδώ τη ζωή.

Και εν πάση περιπτώσει όποια εισήγηση, θα γίνεται μόνον " εν βρόχω τον τράχηλον έχων" (=έχοντας Θηλιά στο λαιμό. Ή "με το λουρί στο σβέρκο").

Του σημαίνει: Αν ο Νόμος είναι καλός και σύμφωνος με τη Θεά Ευνομία, την πρώτη κόρη του Δία απ' την ένωσή του με τη Θέμιδα, όλα καλά. Γυρίζει στο σπίτι του χαρούμενος και ικανοποιημένος οτι πρόσφερε. Αν όμως εισηγηθεί νόμον άδικον τότε. . . τότε χαιρέτα μας τον πλάτανο με την κρύα βτυσούλα. Και το τομάρι κρεμασμένο στην γκορτσιά. . Και τά ξερες φίλε.

Αντί λοιπόν να εισηγηθείς Νόμον άνομον για μερικούς - μερικούς σαν και του λόγου σου και τα παντός καιρού λαμόγια, καλλίτερα να λείψεις εσύ. Και η Θηλιά σουρτοθηλιά. (Τούτο δω αργότερα κάποιος άλλος Θεός το είπε έτσι: "Συμφέρει αυτώ ίνα κρεμασθή επί τον τράχηλόν του μύλος ονικός και καταποντισθή εν τω πελάγει της θαλάσσης". Του εξηγάει: Θα τού 'ρθει πιο φθηνά (τον συμφέρει) να περαστεί στον λαιμό του μια μυλόπετρα σαν εκείνη που σέρνει ο γάϊδαρος στο λιοτρίβι και να ποντιστεί στον πόντο.

Και βγήκε ο Ζάλευκος και τα είπε έτσι ακριβώς στους συμπολίτες του, όπως τον είχε ορμηνέψει η Αθηνά. Και σαν απόσωσε την είδ' εκεί πίσω να του πατάει το μάτι πονηρά σα να του λεγε:

- Άστους τώρα. Μόνο συμπλήρωσε: Όσοι ίσαμε σήμερα ανεβήκανε και εισηγηθήκανε πράματα που έγιναν νόμοι χωρίς νά 'χουν Θηλιά στο λαιμό, δημεύονται οι περιουσίες τους. Και φερ' τους παραδείγματα. Δείχ' τους τέτοιους νόμους. Την παραγραφή, ας ειπούμε, ρώτα τους τί τη θέλανε; Μη δεν τη θέλανε για να παραγράφουν την κλοπή, που είχαν αναγορεύσει σε εθνικό σπορ και πήγαινε σύννεφο; Και την ασυλία, την αυτοαθώωσή τους; Την υποδούλωση της πατρίδος; Έτσι πες τους τώρα.

Και τά' πε κι αυτά ο Ζάλευκος έτσι ακριβώς. Δίχως ν' αλλάξει λέξη.

Κι είδε την Θεά, μόνος αυτός απ' όλους, να χειροκροτεί και ν' αστράφτει ο τόπος.

Κάπως έτσι εγεννήθη, πήρε σάρκα και οστά κι απέκτησε πρακτική αξία η Ευνομία. Γίνηκε που λέμε χειροπιαστή.

Και χωρίς αυτήν δε γίνεται τίποτα. Βγάλτε όσους νόμους θέλετε. Αν δεν είναι καλοί, απλοί, χειροπιαστοί και λίγοι ("κάνουν κακή ζωή εκείνοι που οι πόλεις τους έχουν πλήθος νόμων" μας λέει ο Πλάτων) είναι χειρότερα από το να μην υπάρχουν. (Είπα λίγοι. Διακόσια χρόνια κάνανε οι Επιζεφύριοι να θεσπίσουν νέο Νόμο. Όχι σαν τώρα που με την ψήφισή του αρχίζει και το ξήλωμα από τους ίδιους πάλι).

Έτσι μέσα σ' αυτή την ατμόσφαιρα και το πνεύμα του Ζάλευκου, σήμερα η αφεντιά μου "εν βρόχω τον τράχηλον έχουσα" και δίχως να φοβάμαι μη χάσω το κεφάλι μου θα εισηγηθώ τρεις Νόμους:

Τον πρώτον έχει προτείνει ο σοφός Βίας από την αρχαιότητα και είναι τούτος: "Δει τον αγαθόν άνδρα παυόμενον της αρχής μη πλουσιώτερον αλλά ενδοξότερον γεγονέναι" (= ο σωστός πολιτικός, όταν αποσύρεται από την εξουσία πρέπει να φεύγει ενδοξότερος και όχι πλουσιώτερος). Σήμερα οι πολιτικοί έχουν περιέλθει σε πλήρη ανυποληψία και λόγω παράνομου πλουτισμού.

Ο άλλος νομος αφορά τους πολίτες. Όλους τους πολίτες και είναι τούτος:

Τα χρέη προς το Δημόσιο ουδέποτε παραγράφονται. Ουδέποτε. Ούτε με το θάνατο του οφειλέτη. Μόνο με αποπληρωμή.

Και ο τρίτος τους πολιτικούς

Τα εγκλήματα των πολιτικών ουδέποτε παραγράφονται. Όχι στον ίδιο χρόνο με των πολιτών. Των πολιτικών ποτέ. Να δίδουν και το παράδειγμα τηρήσεως των Νόμων, αδερφέ.

Όσο για κείνα που παραγραφτήκανε ως τα σήμερα, ένας αστερίσκος: Για τα παραγραφέντα ουδείς οδηγείται στη φυλακή. Ούτε θάχει ο Νόμος αναδρομική ισχύ, όπως κάνουν αυτοί με τα παντοειδή χαράτσια. Μόνο η περιουσία, του τότε εισηγητή και νομοθέτη, απλώς θα δημευθεί.

Αν οι Νόμοι που εισηγούμαι δεν είναι τέκνα της Ευνομία να απαγχονισθώ αμέσως. Γιατί τούτοι που έχουμε σήμερα και αναρίθμητοι είναι και νόμοι υπόνομοι. Τέρατα, παιδιά τεράτων.

Αυτά ο Ζάλευκος: Για το Λυκούργο, που τ' όνομά του σημαίνει έργα φωτεινά που σκορπίζουν τα σκοτάδια, άλλοτε!

Οφειλόμενη εξήγηση: Το κείμενο αυτό είναι γύμνασμα πάνω σε άλλο του φίλου Νίκου Καλλίρη απ' το Λουτράκι. Σαν τον νέο ζωγράφο που ασκείται πάνω σε σπουδαίον πίνακα. Τον ευχαριστώ